

**O‘zbekiston Respublikasi Oliy va o‘rta maxsus
ta’lim vazirligi**
Buxoro muhandislik-texnologiya instituti
“O‘zbek tili va adabiyoti” kafedrasi

**“NAQSHBANDIYA TA’LIMOTINING
XORIJDA O’RGANILISHI:
ISTIQBOL, MUAMMO VA YECHIMLAR”**

mavzusidagi

**RESPUBLIKA MASOFAVIY ILMIY-AMALIY
ANJUMANI MATERIALLARI**
2021-YIL 26-MART

BUXORO – 2021

**O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI OLIY VA O'RTA MAXSUS
TA'LIM VAZIRLIGI
BUXORO MUHANDISLIK-TEXNOLOGIYA INSTITUTI
“O'ZBEK TILI VA ADABIYOTI”
KAFEDRASI**

**“NAQSHBANDIYA TA'LIMOTINING
XORIJDA O'RGANILISHI:
ISTIQBOL, MUAMMO VA YECHIMLAR”**

mavzusidagi respublika masofaviy ilmiy-amaliy anjumani

MATERIALLARI TO'PLAMI

2021-YIL 26-MART

BUXORO – 2021

№	МУАЛЛИФ (ЛАР)	Мавзу	Бет
13	Доц. С.Ж.Камолова, БухМТИ	Хорижий мамлакатларда накшбандия таълимотининг талқини	61

**3-шўба. НАҚШБАНДИЯ ТАЪЛИМОТИ - ФИЛОЛОГИК ТАДҚИҚОТ
ОБЪЕКТИ СИФАТИДА**

№	МУАЛЛИФ (ЛАР) Ма	взу	Бет
14	оф. Р.Т.Шодиев СамГИИЯ, PhD. Д.Х.Баҳриева, СамГУ	Абдурахман Джами великий шейх и теоретик тариката накшбандия	65
15	Доц. Э.Х.Зойиров, БухМТИ	Яссавия ва Накшбандия таълимотидаги умумийлик ва хусусийлик	69
16	Доц. М.Т.Гуламова БухТИ	Накшбандия таълимотидаги валийлик тушунчасини Ахмад Зиёуддин Ал- Кумушхонавий томонидан ривожлантирилиши	73
17	М. Гуламова БухДУ докторантни	Хожа Муҳаммад Порсо –Накшбандия тарикатининг йирик назариётчиси	81

**4-шўба. НАҚШБАНДИЯ ТАЪЛИМОТИНИНГ РУҲИЙ-МАҲНАВИЙ,
ТАРБИЯВИЙ АҲАМИЯТИ**

№	Муаллиф (лар)	Мавзу	Бет
18	Б.Б.Рустамов БухДУ	Накшбандия тарикатидаги “Хилват дар анжуман” тамойилининг психологик жиҳатлари	88
19	Б.Б.Рустамов БухДУ	Баҳоуддин Накшбанднинг бағрикенглик ва инсонпарварлик қарашлари	90
20	Б.Б.Рустамов БухДУ	Марказий Осиёда тасаввуф тарикатлари эволюцияси	94
21	Б.Б.Рустамов БухДУ	Умар Хайём асарларида руҳий поклик ва руҳий ишқнинг тасаввуфий талқини	98
22	Б.Б.Рустамов БухДУ	Бухоро Ислом динининг қуббаси	103

жаб-хүжар билян байд бўлсиги, иккита бахнида этилаган уйримон бир дашаси бўслин юе кетмаслиги зарурлигин таъминлаштириш.

Бахоуддин Накибанд оиласка, унинг уни кинхеб бўкиш, унга шаш-гуз солини касби билан тиричичин ғталанган. Бу хадда унинг ёзи – “Мен ва отан шикоббоғлик касби билан машғул эдик ва ёштар расмига куюфак алоҳиза хоними бор эм” - дейли.

Алоуддин Аттор Бахоуддин тарифат амалётининг асосий тарийхий қисми демократичнин қилиб тиричичин қисмини бўлганинни таълодлатсан эди. “Хожайизминнинг таомилари зерозидан косил бўларди. Ҳар йили бирор арза ва мон эмадидар. За ишлов берадилар. Ҳўқимларни энгайт қўйадилар”.

Учунчидан, нақибандидага ҳам бенса таридилар катори комон иносон маҳалларни ишлаб чиқсанган бўлиб, буказ Бахоуддин Накибандининг алоҳизи мимолатлари бор. Факал солининг ўз кужаллик турмушинда катый рол ҳисбни талаб этиладиган максус талаббўй ёки режим ишлаб чиқсанган талаб, ҳондиган ўзи бўй. 11 рашида шундай ҳусусиятга энгалин сүфий, солин ҳам, истаган мусулонон, ҳатто шаклар ҳам, ёки тасаввуғфа алоҳизи бўлмаган озам ҳам биниш, ригон ҳисбни кўзга тутилган хадда ишлаб чиқсанган.

Хулоса ўринда айтилганда нақибандидага таълимоти багриклинига ва иносон ва унинг физилатларини шарфломочи, шаклланешига ҳамзат қидувчи, ҳадод меҳнатни узулловчи, бўйёнерлик ва энгалин руҳи билан суториган таълимот бўлиб, унда комон иносонни тарбияланган қонидилари, сабр-тосмат, соғдилик, ҳадорлик, иносонпазарлик, қонгарики, стуклии, яшнини ва шунга ўшиш сифат ва физилатларга иштимон говарини ўзида ифодалаган тўлумбашарий таълимотидар.

Алайётлар:

1. Абул Муҳаммад Бокир ибн Муҳаммад Али. Маҷонати Ҳозири Бахоуддин Накибанд. -Т.- 1993.
2. Аликулов Ҳ. Гуманистик мерос за шахс мазманий комелоти. -Т.: Фатсафа ва қуқук институти изшириёти, 2006.
3. Зоҳидов А. Тарихистонда ўрга дер араб-мусулонон маданийти. -Т.: 1993.
4. Нарбузова Г. Накибандия тасаввуғий таълимоти ва барқомот иносон тарбияси. -Т.: Фан, 2003.
5. Шоҳумудалеев Ш. Абдураҳмон Ҳомони. -Т.: 1983.

МАРКАЗИЙ ОСИЁДА ТАСАВВУФ ТАРИҚАТЛАРИ ЭВОЛЮЦИЯСИ

Рустамов Батши Баротович

Бухоро давлат университети ўқитувчи

Иккисининг назарий-хўжий камолот йўли жуда қадими бўлса да, бу бўлининг етуклик даромади тасаввуф таълимотида яхол помойи бўлган. Тасаввуф ислом багриди куртак ёлб. Куръон ва хадислар ҳизоматидан овқалмаган, кўн ҳолларда ширинот аҳомига суннага бўлмай, оддий ҳалқ манбағатларни ифодалаб кеди. Ислом олимига сўғайлик, обидлик - ахессизи (таркидукечилик) кўришинида VIII асрда ҳодирги Иранда вуҳудга келган, X-XI - асрларга келиб сўғизнинг изорий гонга ва қарашлари шаклланган ва кўнчилик тоғонидан исломий таълимот, сифатни кабул килини. Сўғайлик учтага Қасири Басрой 63 тасаввуф таълимотида иносон, руҳин, қанъон, йиртакта ҳаминчизин, итилини истагини пайдо қилган ва бу қарашлар сўғайлик гонлигини асосини ташкил қилган. Тасаввуф таълимоти шакл даерида Масрур Ҳадиж, Фародуддин Аттор, Жалолиддин Румийлар қарашлари биргалик “борник, ҳамият, ижтиҳат борин, у Ҳудодир”, деган маънуда ёйнган бўса, кебирор, Иъом Газозий, Ҳозири Аҳмад Ҳасанийлар дарига келиб тасаввуфда “Худо билан бирлашиб кетиш гөсси” илари суръати. Ислом ва тасаввуф таълимотини ўзро қонишиштирган иктисадиниғ Иъом Газозий эди би. Иъом Газозий омами исломий маросимларга юнал қилинга чиқарб, тасаввуғни ўша яхуда ҳунарен шакеда бўлган суннайлик гонлари билан қонишиштиришга эътибор каратган. Тасаввуф таълимоти Мозарошиннорда маддий шароитларга мөслиштаги холда ривожланниб боради. Тасаввуғдаги шарият, тарикат, мазрифат ва ҳадисати каби иносонни изомлотга етакловчи гонга ва тушунчалар Мозаротинору ҳадислари иктишимий ҳадига кириб кеди ва Ҳорамда Қубраяни, Туринстоуда Ясавия, Буторода Ҳозяюн-Накибандия тарикатлари шаклланди. Марказий Осиёда тасаввуғининг гарсланиши ва гарсизлопида Юсуф Ҳамадоний (XI- XII аср) барпо этиган тасаввуф мактаби таълоборликни. Алишер Навоийнинг “Насобиму-л-мұхаббатында узот” ...илюм, олии, срифи раббоий, ғўзал ҳадорлик, кўн ҳисобкори, икказ қаромот ва нақомотлари бер эди” дег тарифланган. Шайх Юсуф Ҳамадоний лоялаген тарикатидаги “күш дар зам”, “изар бар қадом”, “сағар дар автиг”, “хизмат дар ахкумнаг” қонидиларни ишлаб чиқсан. Унинг савол-жавоб тарисиги “Ритбагу-л-хайт” асаридан Шайхга берилган ўзи тўрт савол ва уларни жавоблари аниб этган бўлаб.

¹ <http://tazkira.kz/tazkira/1000-konfessiya.html>

² Ислом тасаввуф шабакати - Томони. Узбекча нуроғи, 2005 - б. 92